

Moderne mediekultur er i vid udstrækning serialiseret kultur. Serialisering – udgivelsen af fortællinger i mindre bidder – blev tidligere forbundet med Victoriatidens føljetonkultur og med det 20. århundredes populærkultur, men i de seneste årtier er serieformatet blevet mere udbredt end nogensinde før. En stor andel af tidens fremherskende kulturprodukter, fra J. K. Rowlings *Harry Potter*-bøger, Karl Ove Knausgårds erindringsværk *Min Kamp* og Elena Ferrantes *Napoli*-romaner, over blockbusterfilm som *Star Wars* og kritikerroste tv-serier som *Breaking Bad* og *Twin Peaks*, til serielle computerspil og tegneserier samt nye digitalt distribuerede fænomener som podcastserien *Serial* og den norske webserie *Skam*, trækker alle på forskellig vis på det serielle format. I det aktuelle udgivelseslandskab er serialiseringen så udbredt, at den på det nærmeste bliver usynlig. Med dette temanummer af *Passage* stiller vi skarpt på serialisering som en kulturel praksis, der bevæger sig på tværs af genrer, medier og historiske perioder.

Rationalet bag serialisering er ofte kommercielt. Konkurrencen om kulturbrugernes opmærksomhed og penge er stor, og ved at udgive fortællinger gradvist over tid kan kulturproducenterne skabe ivrig forventning mellem hver episode og opbygge en loyalitet blandt seerne/læserne/brugere, som øger sandsynligheden for, at man gentagne gange smider penge efter den samme fortælling. Føljetonformatet kan dog ikke blot reduceres til en kynisk forretningsmodel. Som Roger Hagedorn peger på i den artikel, som indleder nummeret, vinder serieformatet ofte frem i forbindelse med udbredelsen af nye medier, og den bliver således også til et rum for at udforske nye måder at fortælle på – som for eksempel når webserien *Skam* fortælles i realtid via sociale medier som Facebook og YouTube, eller når forfatteren Eugène Sue i 1800-tallet lod avisføljetonformatet forme måden, han opbyggede sine fortællinger på. Serialisering kan således betragtes som en kunstnerisk strategi og et narrativt organisationsprincip såvel som en forretningsmodel og en distributionsmåde. Hvor den eksisterende forskning ofte fokuserer på disse aspekter hver for sig, bidrager dette nummer med artikler, der på forskellig vis belyser, hvordan de kommercielle, mediale og æstetiske dimensioner af serialisering spiller sammen gennem case-studier af alt fra danske føljetonromaner fra 1700-tallet til legoklodser, *Twin Peaks* og tegneserier.

Nummeret indledes som nævnt med en oversættelse af Hagedorns indflydelsesrige artikel “Teknologi og kommerciel udnyttelse: Serien som fortælleform”. Hagedorn argumenterer for, at serielle fortællinger oftest anvendes i forbindelse med introduktionen af et nyt medie for at gøre dette populært. Af samme årsag forbindes serialisering oftest med massemedier og populærkultur. For at demonstrere sin pointe giver Hagedorn et historisk overblik over seriens forhold til massemedierne, idet han begynder ved 1800-tallets føljetonromaner og fortsætter med udbredelsen af tegneserier, filmserier og radio-føljetoner op gennem det 20. århundrede. Artiklen, som oprindeligt udkom i 1988, slutter ved tv-serien, som stadig i dag gør sig gældende som en af de mest populære serielle fortælleformer – omend den nu ofte tilgås via Netflix og markedsføres via sociale medier. Der er sket meget, siden Hagedorn skrev sin artikel. Ikke mindst digitaliseringen har påvirket måderne, vi

producerer, distribuerer og tilgår serielle fortællinger på. Flere af bidragene i nummeret søger derfor at tage tråden op, hvor Hagedorn slap, og undersøger, hvad der sker med serialisering i en digital tidsalder. Samtidig har nummeret også til formål at revidere og nuancere Hagedorns perspektiv på serien og dens historie. Flere af artiklerne sætter således fokus på, hvordan serielle former og logikker også findes uden for de populære genrer og medier, ligesom de problematiserer Hagedorns lineære fortælling om seriens historiske tilknytning til massemedierne og dens bevægelse fra avisføljetoner over film, tegneserier og radio til tv-serier.

Efter Hagedorns artikel følger således to bidrag, som nuancerer blikket på seriens historie gennem et fokus på de tidligste former for seriefiktion. Simona Zetterberg Gjerlevsens analyserer serialiseringsteknikker i tidlig dansk 1700-talslitteratur, Johannes Ewalds *De Fremmede* og Johan Clemens Todes *Kierligheds Nytte*. Hun argumenterer for, at det er afgørende at læse værkerne som føljetoner, og viser, hvordan et blik for serialiseringsaspektet ikke blot kaster nyt lys på de konkrete værker, men også medvirker til at identificere særlige serialiseringsteknikker, der går tilbage til tiden før Victoriatidens føljetoner. 1800-tallets føljetonkultur er herefter i fokus i Ulrik Lehrmanns artikel, som tager afsæt i en analyse af Eugène Sues *Paris' Mysterier*. Lehrmann påviser, hvordan Sue og mysteriegenren påvirkede periodens ellers underbelyste danske føljetonromaner, og artiklen giver dermed et indblik i, hvordan føljetonkulturen som europæisk tendens formede 1800-tallets danske litterære kultur. Samtidig fører artiklen tråden op til i dag og forbinder de serielle logikker, der præger mysterieromanerne, med den serielle praksis i nutidens tv-serier.

Tegneserien er ligesom føljetonromanerne historisk forbundet med aviskulturen. Hagedorn beskriver, hvordan de tidlige tegneseriestriber i begyndelsen af det 20. århundrede var med til at fremme avisens udbredelse. Felix Kühn Paulsen sætter i sin artikel fokus på serialisering i tegneseriestriben, ikke blot i forhold til udgivelsesform, men også som narrativt organisationsprincip i forhold til den enkelte stribe. Han anvender begreberne rytme og netværk til at analysere, hvordan de forskellige niveauer af serialisering kommer til udtryk i Nikoline Werdelins *Homo Metropolis*, som er udkommet i *Politiken* siden 1994 og således er et eksempel på, hvordan avismediet fortsat i dag har betydning i forhold til udbredelsen af serielle fortællinger.

Mens serialisering ofte forbindes med de populærkulturelle genrer og medier som tegneserien og tv-serien, sætter Peter Stein Larsen i sit bidrag fokus på serialisering i lyrikken – der ellers traditionelt er forbundet med det modsatte af serialitet, det unikke og originale. Stein Larsen viser, hvordan serien fungerer som lyrisk kompositionsprincip inden for en avantgardetradition. Han problematiserer dermed Hagedorns blik på serialisering som knyttet til en kommerciel promovning af massemedierne, samtidig med at han påpeger, hvordan serialiseringsperspektivet kan kaste nyt lys på lyrikken og bidrage til at udvikle måden, vi læser på, væk fra ensidig nærlæsning og frem mod et blik for sammenhængen mellem del og helhed – den lyriske detalje og hele forfatterskabet.

Mens serien altså stadig trives inden for tegneserien såvel som lyrikken, er det tv-serien, som mest markant har sat serieformatet på dagsordenen i moderne kultur. Ifølge medieforskeren Jason Mittell har tv-serien fået et kulturelt comeback i

de seneste år med udbredelsen af komplekse fortællinger af høj kvalitet, som f.eks. *Mad Men*, *Breaking Bad* og *The Wire*. Peter Ole Pedersen skriver om et konkret comeback i sit bidrag, nemlig om fortsættelsen af David Lynchs *Twin Peaks*. Som en længe ventet videreførelse af kultserien *Twin Peaks* er *Twin Peaks (The Return)* et oplagt udgangspunkt for at analysere, hvordan tv-serien og den kultur, der omgiver den, har udviklet sig i de seneste år, og Pedersen viser gennem sin analyse, hvordan Lynch både spiller på og udfordrer de konventioner, der omgiver den serielle fortælleform.

Seriens udvikling i en moderne mediekultur er også i fokus i de to efterfølgende artikler, som sætter serialisering i forbindelse med tværmedialitet og deltagelseskultur. Mens Hagedorn i sin tid fremhævede, hvordan serialisering anvendes til at promovere ét massemedium ad gangen, er de nyeste serier præget af de muligheder, digitaliseringen indebærer, for at fortællinger udvikles på tværs af forskellige platforme. I denne proces bliver det muligt i højere grad end før at involvere brugerne, læserne eller seerne. Claus Toft-Nielsen og Rikke Toft Nørgård udvider i deres bidrag således serialiseringsbegrebet til at omfatte, hvad de kalder 'serialitet-i-brug'. Med udgangspunkt i LEGOs udnyttelse af fortælleuniverser som *Star Wars* og *Ringenes Herre* peger de på to forskellige måder at interagere med serier på og bidrager til at belyse, hvordan brugerne af serierne bliver mere aktive. Helle Kannik Haastrup fokuserer ligeledes på nye fortælleformer i sin artikel. Gennem analyser af Marvel-superheltefilm og tv-serier og HBO-serien *Westworld* peger hun på to centrale tendenser i den moderne seriefortælling, nemlig den transmediale multiprotagonist-fortælling og mindgame-føljetonserien, som hver især udvikler den serielle fortælleform på tværs af medier.

De nye tværmediale og interaktive fortælleformer findes dog ikke kun på digitale platforme, men påvirker også serier inden for de ældre kunstarter. Nummeret afsluttes med Sara Tanderup Linkis' artikel "'Volumes!' Den litterære serie på tværs af medier", som vender tilbage til den litterære serialitet. Med afsæt i en analyse af Mark Z. Danielewskis romanserie *The Familiar* undersøger Linkis, hvordan litteraturen igen i dag vender sig imod føljetonformatet på en måde, som er inspireret af de serielle logikker, der kendetegner den moderne mediekultur, herunder tv-serien og de sociale medier. Også i denne forstand revideres altså Hagedorns lineære perspektiv.

Hagedorn skriver, at serien, historisk set, er "den evige taber." Når et medium er blevet etableret, opgives serieformatet ifølge ham typisk til fordel for andre udgivelsesformer, såsom den indbundne roman eller Hollywood-filmen. Som artiklerne i dette nummer viser, forsvinder den serielle fortælling imidlertid ikke, men fortsætter med at udvikle sig inden for og på tværs af gamle og nye mediekulturer. Gennem de nye perspektiver på seriens historie og gennem analyserne af nye serielle fortælleformer kaster nummeret lys over, hvordan serialisering har udviklet sig som kulturel praksis fra 1700-tallet og op til i dag. Ved således at sætte fokus på serien som en form, der har udviklet sig historisk, bidrager artiklerne til at vise, hvordan forskellige mediale og historiske vilkår former vores måde at fortælle og tilgå fortællinger på. Tilbage er kun at sige: fortsættelse følger.